

SOLAPUR UNIVERSITY, SOLAPUR

Name of the Faculty : Humanities

Syllabus for Marathi (CBCS Pattern)

Name of the Course : BA II (Sem. III & IV)

BA II (IDS) (Sem. III & IV)

With effect from June : 2017-18

सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

बी. ए. भाग - दोन (निवड आधारित श्रेयांक प्रणाली)

विषय - मराठी अभ्यासक्रम - शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८, २०१८-१९, २०१९-२०

सत्र - तिसरे

अभ्यासपत्रिका क्र. तीन - कविता वाङ्मयप्रकार आणि काव्यास्वाद

गुण - ७०

उद्दिष्ट्ये : १) काव्य वाङ्मयप्रकाराची ओळख करून देणे.

२) मराठी कवितेची वाटचाल समजून घेणे.

३) काव्यास्वाद व काव्यरसग्रहण यांची माहिती घेणे.

४) कवितेतील प्रतिमा-प्रतिके यांचा अनुबंध काव्याच्या आशयाशी समजून घेणे.

५) काव्याची शैली, रचना यांचे वेगळेपण जाणून घेणे.

नेमलेली साहित्यकृती :

रानातल्या कविता (कवितासंग्रह) - कवी ना. धो. महानोर,
पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

एकूण तासिका - ४२

गुण - ५६

घटक : १

१) कवितेची संकल्पना, निर्मिती आणि घटक

२) मराठी कवितेची वाटचाल

३) ग्रामीण कवितेचे स्वरूप व विशेष

४) ना. धो. महानोर यांचा परिचय व साहित्यलेखन

५) रानातल्या कविता या संग्रहाचे स्वरूप व त्यातील कवितांचे वर्गीकरण

६) रानातल्या कविता यातील कवितांचे आशयसूत्रे व कवितेची भाषाशैली

७) या कवितासंग्रहातील ग्रामीण जीवन व निसर्ग चित्रण

८) या कवितासंग्रहातील कवितेचा समाज जीवनाशी अनुबंध

घटक क्र. २ काव्यास्वाद

एकूण तासिका - १२

गुण - १४

➤ दिलेल्या कवितेवर आधारित प्रश्नोत्तरे किंवा रसग्रहण

उपघटक

- १) कवितेचे वाचन (आकलन)

२) कवितेचे वर्गीकरण व स्वरूप

३) कवितेचे भावसौंदर्य

४) कवितेची काव्यशैली

५) कवितेचे रसग्रहण

❖ संदर्भग्रंथ :

- १) कविता आणि प्रतिमा - डॉ. सुधीर रसाळ - मौज प्रकाशन, मुंबई
- २) काही मराठी कवी जाणिवे आणि शैली - डॉ. सुधीर रसाळ, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- ३) कवितेचा शोध - वसंत पाटणकर - मौज प्रकाशन, मुंबई
- ४) कविता संकल्पना निर्मिती आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर, मुंबई विद्यापीठ व अनुभव प्रकाशन
- ५) मराठी कविता आकलन आणि आस्वाद - संपा. डॉ. नागनाथ कोतापल्ले, स्वरूप प्रकाशन
- ५) मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास - कैलास सार्वेकर, मेहता पब्लिशिंग, पुणे
- ६) महानोरांची कविता - संपा. श्रीकांत देशमुख, निर्मल प्रकाशन, नांदेड
- ७) ना. धो. महानोर विशेषांक - प्रतिष्ठान - जुलै ऑगस्ट -२००१
- ८) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा. प्रभा गणोरकर व अन्य भटकळ फाउंडेशन, मुंबई
- ९) कवितेची शैली - महेंद्र कदम, भूमी प्रकाशन, लातूर
- १०) भाषिक सर्जन आणि उपयोजन - संपा. राजन गवस व इतर, दर्या प्रकाशन, पुणे

*****

सत्र तिसरे

अभ्यासपत्रिका क्रमांक (चार) : कादंबरी वाङ्मय प्रकार व व्यावहारिक मराठी गुण - ७०

- उद्दिष्टे -
- १) वाङ्मय निर्मितीतील लेखकाचे महत्त्व अधोरेखित करणे.
  - २) कादंबरीतील आशय व अनुभव समजावून घेणे.
  - ३) वाङ्मय निर्मिती प्रक्रियेत वास्तवाचा नवा अन्वयार्थ कसा प्रभावी ठरतो, याचा शोध घेणे.
  - ४) कादंबरीत लेखकाच्या व्यक्तिमत्त्वाचा दृष्टिकोनाचा विचार करणे.

नेमलेली साहित्यकृती --

शीतयुद्ध सदानंद - (कादंबरी) लेखक - श्याम मनोहर
- पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

एकूण तासिका - ४२

गुण - ५६

घटक - १

- १) कादंबरी संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- २) कादंबरीचे घटक (कथानक, व्यक्तिरेखा, वातावरण, भाषाशैली.)
- ३) मराठी कादंबरीची वाटचाल
- ४) श्याम मनोहर यांचा परिचय व साहित्य
- ५) शीतयुद्ध सदानंद (कथानक, व्यक्तिरेखा, वातावरण,)
- ६) शीतयुद्ध सदानंद कादंबरीतील सामाजिकता
- ७) शीतयुद्ध सदानंद कादंबरीची भाषाशैली व वाङ्मयीन विशेष
- ८) या कादंबरीवर आधारित चित्रपट 'लिमिटेड माणुसकी' यातील माध्यमांतरावर चर्चा.

घटक -२ व्यावहारिक मराठी

एकूण तासिका - १२

गुण - १४

➤ कार्यक्रमाचे संयोजन व सूत्रसंचालन

- उपघटक -
- १) कार्यक्रमाचे संयोजन - प्रसंग - सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक
  - २) कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन
  - ३) सूत्रसंचालनासाठी आवश्यक गुण
  - ४) सूत्रसंचालनाची पूर्वतयारी
  - ५) स्वागत - प्रास्ताविक, पाहुण्यांचा परिचय व आभार
  - ६) कार्यक्रमानुसार सूत्रसंचालनात करावे लागणारे बदल

❖ संदर्भग्रंथ -

- १) कादंबरी : एक साहित्यप्रकार - हरिश्चंद्र थोरात, शब्द प्रकाशन, मुंबई
- २) मराठी कादंबरी - चंद्रकांत बांदिवडेकर
- ३) मराठी कादंबरी चिंतन आणि समीक्षा - चंद्रकांत बांदिवडेकर
- ४) गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी : संपा.विलास खोले, लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन, मुंबई
- ५) प्रायोगिक कादंबरी आणि श्याम मनोहर - किशोर सानप
- ६) आजची कादंबरी नोंदी आणि निरीक्षणे - रंगनाथ पठारे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर
- ७) श्याम मनोहर : मौखिक आणि लिखित : संपा.चंद्रकांत पाटील, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
- ८) श्याम मनोहर यांचे साहित्य - प्रदर्शन आणि दर्शन संपा. चंद्रकांत पाटील, रामचंद्र काळुखे.
- ९) व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन
- १०) व्यावहारिक मराठी - स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन
- ११) मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन - सुहास बोबडे
- १२) वक्तृत्व आणि संभाषण कौशल्य - डॉ. श्रुती श्री. वडगबाळकर
- १३) उपयोजित मराठी - डॉ. संजय लांडगे
- १४) कादंबरी विशेषांक - ललित नोव्हें. २०१३
- १५) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा.प्रभा गणोरकर व अन्य भटकळ फाउंडेशन, मुंबई

*****

सत्र - चौथे

अभ्यासपत्रिका क्रमांक (पाच) कथा वाङ्मयप्रकार व व्यावहारिक मराठी

गुण - ७०

एकूण तासिका - ५२

- उद्दिष्टे -
- १) कथा वाङ्मय प्रकाराची ओळख करून देणे.
  - २) मराठी कथेची जडणघडण. ऐतिहासिक स्थित्यंतरे. कथा व इतर साहित्याचा अनुबंध समजावून देणे.
  - ३) कथा वाङ्मयाचे समकालीन स्वरूप लक्षात घेणे.
  - ४) व्यावहारिक मराठीतील सारांश लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करणे.

नेमलेली साहित्यकृती

आपण माणसात जमा नाही (कथासंग्रह) लेखक - राजन गवस
मेहता पब्लिशिंग, पुणे

एकूण तासिका - ४०

गुण ५६

- घटक १
- १) कथा संकल्पना, स्वरूप, व्याख्या, प्रकार
  - २) मराठी कथेची वाटचाल विशेष स्वरूप
  - ३) राजन गवस यांचा परिचय व साहित्य
  - ४) आपण माणसात जमा नाही या कथासंग्रहातील कथांचे स्वरूप व आशयसूत्रे.
  - ५) आपण माणसात जमा नाही या कथासंग्रहातील व्यक्तिरेखा, घटना प्रसंग.
  - ६) आपण माणसात जमा नाही या कथासंग्रहातील समकालीन समाज चित्रण
  - ७) या कथासंग्रहातील कथांचे भाषा विशेष व रुपबंध विशेष
  - ८) आपण माणसात जमा नाही या कथासंग्रहाचे वाङ्मयीन ,सामाजिक दृष्टीने वेगळेपण.

घटक २ - व्यावहारिक मराठी एकूण तासिका - १२

गुण - १४

➤ सारांश लेखन

- उपघटक
- १) सारांश लेखन म्हणजे काय ?
  - २) सारांश लेखनाचे घटक व महत्त्व
  - ३) सारांश लेखनाची पध्दत
  - ४) सारांश लेखनाचे नमुना उतारे

❖ संदर्भग्रंथ -

- १) कथा संकल्पना व स्वरूप - सुधा जोशी, मौज प्रकाशन, मुंबई
- २) मराठी कथेची स्थितीगती - अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- ३) मराठी कथा : उगम आणि विकास, इंदुमती शेवडे,
- ४) मराठी कथा : परंपरा आणि नवता : संपा. अशोक बेंडखळे, अक्षरयात्रा प्रकाशन, पुणे
- ५) मराठी कथा रूप आणि परिसर - म.द. हातकणंगलेकर, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे
- ६) मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप - संपा. गो. मा. पवार आणि म. द. हातकणंगलेकर, पॉप्युलर प्रकाशन,
- ७) ढव्ह आणि लख्ख ऊन - संपा. रणधीर शिंदे - लोकवाङ्मय गृह. मुंबई
- ८) मराठी कथा : विसावे शतक : (संपादक) के. ज. पुरोहित व सुधा जोशी, मॅजेस्टीक प्रकाशन, मुंबई
- ९) ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि चिकित्सा - डॉ. वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन
- १०) उपयोजित मराठी - शंकरानंद येडले
- ११) व्यावहाकि मराठी - ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन
- १२) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा. प्रभा गणोरकर व अन्य भटकळ फाउंडेशन, मुंबई
- १२) कथा विशेषांक - ललित, ऑगस्ट २०१३

*****

सत्र चौथे

अभ्यासपत्रिका क्रमांक (सहा) - आत्मचरित्रात्मक वाङ्मयप्रकार आणि सर्जनशील लेखन. गुण - ७०

- उद्दिष्ट्ये -
- १) चरित्र आत्मचरित्रातून लेखकाची वाङ्मयीन सामाजिक जडणघडण समजावून घेणे.
  - २) वाङ्मयकृतीतील चरित्र - आत्मकथनाचे स्वरूप - वैशिष्ट्ये लक्षात घेणे.
  - ३) चरित्र - आत्मचरित्राची प्रेरणा व प्रयोजने.
  - ४) चरित्र, आत्मचरित्र, आत्मकथन यातील साम्यभेद लक्षात घेणे.

नेमलेली साहित्यकृती

प्रकाशवाटा (आत्मचरित्र) लेखक - डॉ. प्रकाश आमटे
समकालीन प्रकाशन, पुणे

एकूण तासिका ४०

गुण - ५६

- घटक - १
- १) आत्मचरित्राची व्याख्या, संकल्पना, स्वरूप व घटक
  - २) मराठीतील आत्मचरित्राची परंपरा व विकास
  - ३) प्रकाश आमटे यांचे जीवन कार्य व साहित्य
  - ४) प्रकाशवाटा या आत्मचरित्राचे स्वरूप, आशय
  - ५) प्रकाशवाटा या आत्मचरित्रातील व्यक्तिरेखा, घटनाप्रसंग, निसर्ग व प्राणीवर्णन.
  - ६) प्रकाशवाटा या आत्मचरित्रातील निसर्ग व प्राणीवर्णन
  - ७) प्रकाशवाटा या आत्मचरित्रातील आदिवासी जीवन, समाज व संस्कृती दर्शन
  - ८) या आत्मचरित्राचे भाषा विशेष व वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये.

घटक २ सर्जनशील लेखन - व्यक्तिचित्रण

एकूण तासिका - १२

गुण - १४

- उपघटक -
- १) व्यक्तिचित्रण म्हणजे काय? व त्याचे स्वरूप
  - २) व्यक्तिचित्रणाचे घटक.
  - ३) व्यक्तिचित्रण करतांना लक्षात घ्यावयाचे नेमके विशेष व वेगळेपण.
  - ४) सामाजिक, शैक्षणिक, उद्योग, क्रीडा व कला क्षेत्रातील व्यक्तींचे व्यक्तिचित्रण अपेक्षित.

संदर्भग्रंथ -

- १) चरित्र आणि आत्मचरित्र - तंत्र आणि इतिहास - अ. म. जोशी.
- २) आत्मचरित्र मीमांसा - डॉ. आनंद यादव.
- ३) चरित्र आणि आत्मचरित्र - सदा कऱ्हाडे.
- ४) मराठीतील आत्मचरित्र लेखन - उषा हस्तक.
- ५) सृजनात्मक लेखन - आनंद पाटील.
- ६) व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नसिराबादकर.
- ७) मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन - सुहास बोबडे.
- ९) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा. प्रभा गणोरकर व अन्य भटकळ फाउंडेशन, मुंबई.
- १०) भाषिक सर्जन आणि उपयोजन - संपा. राजन गवस व इतर, दर्या प्रकाशन, पुणे.

*****

मराठी वाङ्मयाचा स्थूल अभ्यास
बी. ए. भाग -२ मराठी (IDS)

➤ सत्र - तिसरे

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - विनोदी कथा वाङ्मयप्रकार व व्यावहारिक मराठी

गुण -७०

उद्दिष्टे -

- १) मराठीतील विनोद साहित्याची परंपरा समजावून घेणे.
- २) मराठीतील विनोदी कथांचे वेगळेपण लक्षात घेणे.
- ३) विनोदाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.
- ४) व्यावहारिक मराठीतील किमान कौशल्यावर आधारित घटकांचा अभ्यास करणे.

१. नेमलेली साहित्यकृती

गुण -५६

माझ्या बापाची पेंड (विनोदी कथासंग्रह) - द. मा. मिरासदार
मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे

घटक १ -

- १) कथेची संकल्पना व स्वरूप.
- २) मराठीतील विनोदी कथेची परंपरा व वैशिष्ट्ये.
- ३) द. मा. मिरासदार यांचा परिचय व साहित्यकृती.
- ४) माझ्या बापाची पेंड या कथासंग्रहातील कथांची आशयसूत्रे, व्यक्तिरेखा घटना - प्रसंग.
- ५) माझ्या बापाची पेंड या कथासंग्रहातील कथांच्या विनोदाचे स्वरूप.
- ६) या कथासंग्रहातील कथनशैली - भाषाविशेष.
- ७) या कथासंग्रहाचे वाङ्मयीन विशेष.

घटक २. व्यावहारिक मराठी -

अहवाल लेखन

गुण -१४

उपघटक

- १) अहवाल म्हणजे काय.
- २) अहवालाचे स्वरूप व घटक
- ३) अहवाल लेखन पध्दती
- ४) संस्था अहवाल व कार्यक्रम अहवाल.

संदर्भग्रंथ -

- १) कथा संकल्पना व स्वरूप - सुधा जोशी
- २) विनोद : तत्त्व आणि स्वरूप - गो. मा. पवार
- ३) विनोद : एक व्याख्यान - अ. वा. वर्टी
- ४) हास्यविनोद मिमांसा - न. चि. केळकर
- ५) व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नासिराबादकर
- ६) व्यावहारिक मराठी - स्नेहल तावरे
- ७) उपयोजित मराठी - संजय लांडगे

*****

बी. ए. भाग -२ मराठी (IDS)

सत्र - चौथे

कविता वाङ्मय प्रकार व सर्जनशील लेखन

गुण ७०

उद्दिष्टे - १) मराठीतील कविता वाङ्मयाचा परिचय करणे.

२) कवितेच्या आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषणातून वाङ्मयीन अभिरुची निर्माण करणे.

३) वाङ्मयीन कलाकृतीतील आशयाच्या अनुषंगाने जीवनातील प्रश्नाविषयी सजगता निर्माण करणे.

४) वाङ्मयाच्या अभ्यासातून व्यक्तिमत्व समृद्ध करणे.

१. नेमलेली साहित्यकृती

गुण -५६

पीकपाणी (कवितासंग्रह) कवी - इंद्रजित भालेराव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे

घटक - १

- १) कवितेची संकल्पना - स्वरूप व व्याख्या
- २) मराठी कवितेची वाटचाल
- ३) ग्रामीण कवितेचे स्वरूप व विशेष
- ४) इंद्रजित भालेराव यांचा परिचय व समग्र साहित्य लेखन.
- ५) पीकपाणी कविता संग्रहाचे स्वरूप व कवितांचे वर्गीकरण
- ६) पीकपाणी कवितासंग्रहाचे आशयसूत्र व भाषिक वेगळेपण
- ७) या कवितासंग्रहातील, ग्रामीण व शेतकरी जीवन दर्शन, निसर्गवर्णन.

घटक - २ -

सर्जनशील लेखन : संवाद लेखन

गुण - १४

- १) सर्जनशील लेखनाचे स्वरूप व महत्त्व
- २) संवाद लेखनाचे स्वरूप व महत्त्व
- ३) संवाद लेखनाचे घटक व पध्दती
- ४) वाङ्मयीन संवादलेखन व प्रसार माध्यमातील संवाद लेखन
- ५) संवाद लेखनाची भाषाशैली.

संदर्भ ग्रंथ -

- १) मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास - कैलास सार्वेकर, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.
- २) कवितेचा शोध - वसंत पाटणकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
- ३) मराठी ग्रामीण कविता - स्नेहलता गायकवाड.
- ४) इंद्रजित भालेराव यांची कविता - आकलन, आस्वाद आणि आक्षेप - संपा. भगवान काळे, साक्षात प्रकाशन.
- ५) इंद्रजित भालेराव यांची कविता - मारूती घुगे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
- ६) सारे रान इंद्रजित भालेराव यांची समग्र कविता - संपा. श्रीकांत उमरीकर, जनशक्ती वाचक चळवळ प्रकाशन.
- ७) कविता इंद्रजित भालेरावांची - डॉ. राजाराम राठोड, स्पर्श प्रकाशन, राजापूर.
- ८) उपयोजित मराठी - डॉ. संजय लांडगे.
- ९) व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, पुणे.
- १०) भाषिक सर्जन आणि उपयोजन - संपा. राजन गवस व इतर, दर्या प्रकाशन, पुणे.

बी. ए. भाग - दोन
विषय - मराठी ऐच्छिक आणि IDS
सत्र तिसरे व चौथे
अभ्यासपत्रिका क्रमांक ३ व ४
प्रश्नपत्रिकेची स्वरूप व गुण विभागणी

एकूण गुण - ७०

- प्र. १ ला. वस्तुनिष्ठ प्रश्न - योग्य पर्याय निवडा.
१४ प्रश्न - - गुण १४
- प्र. २ रा. दोन किंवा तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.
एकूण ८ पैकी ७ - गुण १४
- प्र. ३ रा. लघुत्तरी प्रश्न.
अ) टीपा लिहा. (३ पैकी २) - गुण ०८
ब) संदर्भासह स्पष्टीकरण (३ पैकी २) -गुण ०६
- प्र. ४ था. व्यावहारिक मराठीवर अंतर्गत विकल्पासह दीघोत्तरी प्रश्न. - गुण १४
- प्र. ५ वा. घटक क्र. १ वर एकच दीर्घोत्तरी प्रश्न. - गुण १४

टीप : नेमलेल्या साहित्यकृती व व्यावहारिक मराठीवर विद्यापीठीय परीक्षा ७० गुणांची असेल व महाविद्यालयातील अंतर्गत परीक्षा ३० गुणांची असेल, याची नोंद घ्यावी. या दोन्ही परीक्षा अनिवार्य आहेत.